

Павленко Сергій Олексійович, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СИСКОЛОГІЇ ЯК НАУКИ В УКРАЇНІ

Динамічний розвиток правового життя суспільства зумовлює не тільки формування нових сфер суспільних відносин, які потребують правового впливу та регулювання, а й потребу наукового супроводу нових правових явищ [1, с. 91]. Теорія і методологія правового, наукового і праксеологічного забезпечення органів правосуддя як освітня, навчальна, наукова та практична сфера діяльності становить досить складну як гносеологічну, так й оперативно-службову, розшукову, процесуальну, криміналістичну і судово-експертну діяльність викладачів, учених, суб'єктів органів правосуддя, судочинства, правопорядку [2, с. 50; 3, с. 13]. Відповідно до положень процесуального законодавства суб'єктами кримінального судочинства є суд, сторона обвинувачення, сторона захисту й інші учасники. У процесі розслідування злочинів оперативний працівник, слідчий, прокурор, суддя виконують різноманітні процесуальні й організаційні дії, однак передусім вони використовують науковий потенціал засобів і методів пізнання, доказування, розслідування для досягнення мети, яка чітко сформульована в ст. 3 Конституції України та ст. 2 КПК України.

Чинне законодавство однозначно визначає, що пізнання, доказування, розслідування у процесі кримінального судочинства не може мати загального монопольного характеру. З позицій закону оперативний працівник, слідчий, прокурор і суддя мають різний процесуально-правовий статус, наділені різною юрисдикцією та конкретними конституційними повноваженнями.

У зв'язку із цим слушно зазначають окремі дослідники [4], що для повнішого та глибшого пізнання об'єкта суб'єкт повинен професійно володіти засобами й методами пізнання.

Пізнання, доказування, розслідування у процесі кримінального судочинства здійснюють за допомогою наукового арсеналу сискологічних (розвідувальних, контррозвідувальних, розшукових), криміналістичних та експертних засобів, методів і технологій, які є на озброєнні як судових, так і правоохоронних органів та спецслужб [2, с. 50].

Методи науки детективознавства, сискології, управління, криміналістики та судової експертології забезпечують процеси пізнання, доказування, розслідування в окремих видах судочинства, оскільки ці наукові галузі знань широко використовують засоби й методи інших наук (філософії, логіки, психології, математики, кібернетики, біології, фізики, хімії та інших), а також розробляють власні засоби та методи наукового дослідження і практичного забезпечення діяльності експертних, слідчих, прокурорських, суддівських установ [3].

Вітчизняні фахівці в досліджуваному питанні [2; 3] зауважують, що сучасна класифікація засобів пізнання й доказування ґрунтується на світоглядних принципах і структурно складається із: 1) загальних методів (філософська методологія); 2) міждисциплінарних методів (загальнонаукова методологія); 3) методів окремої науки (конкретно-наукова методологія); 4) окремих методів (спеціальна методологія).

Аксіологія – філософська наука про моральні цінності, а також одна із форм моральних відносин суспільства. На думку фахівців [5], важливим напрямом сучасної сискології є дослідження професійно-етичних і моральних якостей суб'єктів сиску.

Етика відображає професійно-етичні правові та праксеологічні проблеми сискології у взаємозв'язку зі світоглядом, вихованням й освітнім рівнем суб'єктів [6].

Мораль є особливою формою суспільної свідомості, а також видом суспільних відносин і норм поведінки, що регулюють моральну діяльність людини. Структура моралі охоплює моральні норми, принципи, критерії тощо.

Ми цілком поділяємо думку вітчизняних учених [2; 3] щодо концепції правового, наукового та практичного забезпечення органів правосуддя та судочинства України, яка має передбачати такі базові елементи:

1. Правова підсистема: правові, теоретичні та практичні засади наукового забезпечення діяльності органів правосуддя і судочинства України

1.1. Римське право

1.2. Філософія права й енциклопедія права. Теорія держави і права

1.3. Психологічна теорія права

1.4. Конституційне право і конституційний процес (конституційне судочинство)

1.5. Поліцейське право (наука державного управління; наука управління суспільством, містом, державою; наука, спрямована на забезпечення безпеки людини, суспільства, держави)

1.6. Сискне право і сискний процес, оперативно-розшукова діяльність, а також окремі види судочинства залежно від видів інститутів права і галузей права

1.7. Цивільне право, господарське право, адміністративне право, кримінальне право, цивільний процес, господарський процес, кримінальний процес, адміністративний процес (цивільне, господарське, адміністративне, кримінальне судочинство)

2. *Теоретико-прикладна підсистема*: методичні, наукові та праксеологічні засади забезпечення діяльності органів правосуддя і судочинства України

2.1. Сискологія та оперативно-розшукова діяльність: історія, теорія, практика

2.1.1. Загальна теорія сиску й оперативно-службової діяльності

2.1.2. Сискологія. Оперативно-розшукова діяльність. Загальна частина

2.1.3. Історія, теорія і практика оперативно-розшукової, розвідувальної, контррозвідувальної, детективної діяльності та інших видів професійного сиску

2.1.4. Історія, теорія, методологія сискового й оперативно-розшукового пізнання, доказування, розслідування

2.1.5. Сискна й оперативно-розшукова інформація: поняття, сутність, засоби пізнання та використання в цивільному, господарському, адміністративному, кримінальному процесі (гл. 20, 21 КПК України)

2.1.6. Сискне й оперативно-розшукове забезпечення досудового розслідування

2.1.7. Функціональне призначення сискної та оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії (ст. 41 КПК України)

2.2. Криміналістика: джерелознавство, історіографія, теорія, методологія, техніка, тактика, методика, праксеологія

2.2.1. Історія, теорія, методологія криміналістики

2.2.2. Криміналістична техніка: засоби, методи, технології

2.2.3. Криміналістична тактика: стратегія та організація проведення тактичних прийомів, тактичних комбінацій, тактичних операцій, слідчих, процесуальних, організаційно-управлінських дій

2.2.4. Криміналістична методика розслідування окремих видів злочинів: консолідована аналітика, професійне мистецтво організації та управління процесом розслідування, систематизація, інформатизація, алгоритмізація, індивідуалізація

2.3. Експертознавство: судова експертологія і судові експертизи

2.3.1. Судова експертологія: поняття, сутність, характеристика

2.3.2. Судово-експертна діяльність

2.3.3. Історія і сучасний стан судово-експертних установ

2.3.4. Правове регулювання судово-експертної діяльності

2.3.5. Загальні питання судової експертизи

2.3.6. Класифікація судових експертиз

2.3.7. Структура експертних методик

2.3.8. Наукове, методичне і кадрове забезпечення судово-експертної діяльності

3. *Стратегічна підсистема*: пріоритетні креативні ідеї, інновації, ноометодики, грид-технології

3.1. Сискологія та оперативно-розшукова діяльність: пріоритетні напрями розвитку

3.1.1. Сучасні теорії сиску (оперативно-розшукова теорія, теорія розвідки, теорія контррозвідки, теорія детективної діяльності)

3.1.2. Інститути сискового й оперативно-розшукового права

3.1.3. Суміжні види юридичної діяльності: дипломатія, медичне право, приватна детективна й адвокатська справа

3.2. Криміналістика: інтерактивні засоби, ноометодики, грид-технології

3.2.1. Нові галузі науки криміналістики (одорологія, акустика, вокалоскопія, системологія, дерматогліфіка, авторознавство, слідознавство)

3.2.2. Сучасні тенденції правового та наукового забезпечення кримінального судочинства: слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії (гл. 20, 21 КПК України)

3.3. Судова експертологія: нові види дослідження

3.3.1. Наукові та правові засади призначення і проведення новітніх судових експертиз, здійснення сучасних експертних досліджень

3.3.2. Концептуальні засади експертної діяльності в сучасних умовах (техніко-криміналістичний і судово-експертний напрями).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шапірко П. М. Оперативно-розшукова діяльність як напрям юриспруденції / П. М. Шапірко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 1, т. 1. – С. 91–95.

2. Курко М. Н. Сискологія в Україні: деякі засади методологічного забезпечення / М. Н. Курко // Наше право. – 2015. – № 1. – С. 50–53.

3. Біленчук П. Органи правосуддя. Концептуальні основи правового, наукового і праксеологічного (практичного) забезпечення їх діяльності / П. Біленчук // Юридичний вісник України. – 2014. – № 23 (988). – С. 13.
4. Копнин П. В. Рассудок и разум и их функции в познании / П. В. Копнин // Вопросы философии. – 1963. – № 4. – С. 68–73.
5. Крошко В. П. Сыскология вне границ: о генезисе этики, морали и нравственности сыска / В. П. Крошко // Наука і правоохорона. – 2013. – № 2 (20). – С. 166–173.
6. Шумилов А. Ю. Сыскология, или наука о профессиональной сыскной деятельности: первое знакомство / А. Ю. Шумилов // Оперативник (сыщик). – 2007. – № 4 (13). – С. 10–17.